

ІНСТРУМЕНТИ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ В КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Олександр Володимирович СТЕЦЮК,

*аспірант кафедри політичних наук і права ДЗ
“Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського”
<https://orcid.org/0009-0007-3599-0912>*

Науковий керівник: *Проноза І. І.,
канд. політ. наук, доц., доцент кафедри
політичних наук і права ДЗ “Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського”*

У першій половині ХХ століття відбулися дві світові війни, які призвели до надзвичайно великих людських втрат та серйозної руйнації. Ці конфлікти спричинили тимчасову зупинку розвитку людства. Втім, гонка озброєнь частково стала катализатором прогресу в освоєнні космосу, пошуку альтернативних джерел енергії та вдосконаленні засобів передачі інформації та зв'язку. Військові витрати провідних країн світу, спрямовані на компенсацію завданих військових збитків, сприяли відкриттям та технологічному прогресу [1].

В контексті історії людства війна є невід'ємною частиною буття людини, адже історія не знає жодної народності, що за час свого становлення не брала участь в тій чи іншій формі воєнного конфлікту. Водночас, війна вочевидь не є статичною матерією та натомість постійно розвивається, адаптуючи старі та формуючи нові інструменти ефективного досягнення стратегічних, тактичних чи то оперативних цілей, поставлених стороною конфлікту.

Росія використовує стратегію “гібридної війни” проти України, яка виокремлюється унікальністю з точки зору структури та функціоналу. З формальної точки зору вона є “гібридною”, а з погляду змісту — “асиметричною”. Цей новий вид війни отримав найчіткіше вираження у вчинках, таких як анексія території Криму Росією весною 2014 року та підтримка місцевих радикальних елементів, а також повномасштабне вторгнення російських військових підрозділів на східні області України [2].

Окремо варто згадати конфлікт щодо острова Тузла наприкінці 2003 року, коли російська сторона своїми не військовими діями вчинила спробу захоплення частини території України задля контролю Керченської протоки, що загрожувало перевертлитись у збройний конфлікт [3].

Термін “гібридна війна” охоплює ширший контекст, ніж просто сучасні форми ведення бойових дій, майбутні варіанти військових конфліктів або конкретні приклади змішаних суперечок. Фактично це визначення нового формату глобального протистояння в сучасному неупорядкованому міжна-

родному середовищі безпеки. Гібридна війна не є повторенням холодної війни; це новий, складний та нестабільний вигляд міжнародних відносин, в якому супроводжується ланцюгом активних конфліктів [4].

Перехід етапу військового конфлікту російської федерації проти України з неоголошеної війни від 2014 року до повномасштабного збройного вторгнення починаючи з 24 лютого 2022 року зовсім не означає припинення використання агресором інструментів гібридної війни проти України. Слід лише згадати, що російська сторона офіційно називає своє вторгнення не оголошенням війни, а проведенням “спеціальної воєнної операції”, чим фактично здійснила спробу підмінити поняття “воєнне вторгнення” іншим емоційно віддаленим поняттям.

Більше того, в умовах отримання поразки в досягненні основної цілі вторгнення - швидкого повалення української державності та самостійності, противник постійно розвивається та удосконалює свої методи протидії спротиву української сторони.

Відтак, розуміння основних інструментів гібридної війни, які може використовувати російська сторона, є первинною умовою для розроблення та застосування методів їм протистояння. Пропонується розглянути деякі такі інструменти, зокрема:

– масова міграція - використовується як стратегічний інструмент гібридної війни, є свідомою тактикою, спрямованою на досягнення військових цілей. Це може включати намір змінити акцент збройних сил країн, що стають об'єктом гібридної агресії, з орієнтації на оборону до внутрішньої безпеки та демографічної політики. Іншою можливою метою гібридної агресії, за допомогою міграційного фактора, може бути вплив на цільову державу через поширення власних ідей та наративів за допомогою мігрантів [5];

– фейк - навмисна неправдива інформація та, в широкому розумінні, представляє собою розповсюдження актуальної інформації про події, факти або обставини, які не мали місця, або ж частково відповідають дійсності. Це може відбуватися через Інтернет, засоби масової інформації або будь-які інші канали в довільній формі. При цьому інформація може бути розповсюджена з певним суб'єктивізмом, що за певних обставин може вплинути негативно на внутрішні чи зовнішньополітичні процеси та пошкодити міжнародний імідж держави [6];

– індоктринація - окремий психологічний інструмент впливу на свідомість широких мас, ціллю якого можна визначити як формування необхідного для маніпулянта сприйняття тих чи інших явищ. Для прикладу, протиставлення російською пропагандою слова “бандерівці”, що вживається в негативному забарвленні для означення представників Збройних Сил України, слову “ополченці”, що використовується для означення незаконних злочинних збройних угруповань тим самим ототожнюючи їх з добровільними представниками народу [7];

– терористичний акт - це застосування зброї, вчинення вибуху, підпау чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіявали значної майнової шкоди чи приводили до інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки,

залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення або з метою впливу на ухвалення рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою [8];

– незаконні збройні формування - збройні групи, створені для захисту силових інтересів конкретного фінансово-економічного чи політичного (релігійного) об'єднання, керівництво якими знаходиться під контролем впливового політичного (релігійного) чи військового лідера [9];

– корупція - підкуп владних осіб з метою отримання необхідного результату в вигляді певного блага, статусу, формування сприятливих обставин, зовнішньої картини. Головною метою гібридної війни РФ проти України визначають в тому, щоб за допомогою корупційних методів постійно генерувати внутрішній розлад у всіх сферах суспільства, призвести до занепаду урядових структур, розірвати довіру громадян до влади та спричинити втрату політичного та адміністративного контролю над регіонами, що призведе до неспроможності забезпечити безпеку [10];

– Електоральні симпатії - тобто формування необхідних переконань громадськості, висунення потрібних ідеологій та стратегічних поведінкових впливів на формування громадської думки через розповсюдження ідей, спрямованих проти державницьких інтересів стосовно України. Важливо зауважити, що саме обрані представники - депутати, можуть виступати як переносники та ретранслятори таких ідей, маючи можливість поширювати їх серед різних верств населення завдяки своєму соціальному статусу у владі чи в органах місцевого самоврядування, як службовці цих органів, представники громадських об'єднань, юридичні особи. Це також включає зрощення симпатії громадськості до конкретних політичних, релігійних чи інших поглядів агресора [11].

Слід зазначити, що вищезгадані інструменти гібридної війни не використовуються самостійно або ж окремо одне від одного в контексті російської агресії проти України. Їхнє комбінування у тих чи інших сполуках із застосуванням інших, не згаданих цією тезою інструментів, потребують окремих методів запобігання та протидії.

Дослідження інструментів гібридної війни наряду з її методами є ключовим для формування шляхів протидії агресорові.

Список використаних джерел:

1. Магда Є. В. Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків: Віват, 2015. 304 с.
2. Проноза І. І. Гібридна російсько-українська війна як загроза європейській безпеці . S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe: електронний науково-практичний журнал / редкол.: Д. В. Яковлев (голов. ред.), К. М. Вітман (заст. голов. ред.); НУ "ОЮА". Одеса, 2016. Вип. 1. С. 81-84.
3. Гай-Нижник П. П. Загострення навколо острова Коса Тузла 2003 р. як складова геостратегічної операції Російської Федерації щодо оволодіння акваторією Азовського моря та окупації-анексії Криму. *Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та*

релігійний вимір: збірка наукових праць. Вип. 6/відп. ред. МІ Михайлуца. Херсон: ФОП Грінь ДС, 2017.460,[1] с., 2017, 86.

4. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.

5. Бучин М. А., Мархайчук Н. О. Міграція як інструмент гібридної війни. *Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право*, 2022, 3 (55): 42-47.

6. Черниш, Р. Ф. Фейк як один із інструментів негативного впливу на національну безпеку України в умовах ведення гібридної війни. *Часопис Київського університету права*, 2019, № 2: С. 109-114.

7. Сафін О. Д. Індоктринація як інструмент гібридної війни Росії. 2017. URL: : https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/12527/1/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%92%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96_%E2%84%96_2_37__2017.pdf.

8. Кримінальний кодекс України, Верховна Рада України, 05.04.2001, №2341-III (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

9. Феденко О., Панасюк В. Незаконні збройні формування як інструмент гібридної війни. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*, 2020, 48: 117-126.

10. Бурба В., Суворов О. Корупційні ризики як складова терористичних проявів в контексті гібридної війни. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*, 2019, 3 (27): 87-92.

11. Кузишин А. Електоральні симпатії як інструмент гібридної війни: просторовий аналіз. *Географічна освіта і наука: виклики і поступ* : Міжнародна науково-практична конференція присвячена 140-річчю географії у Львівському університеті Україна (м. Львів, 18–20 травня 2023 р.). Львів, 2023. С. 207-211.